

Lasi. Vērtē. Analizē

Ar karu Ukrainā
saistītie
sabiedriskie
procesi

Cietis eksports un pieaugusi inflācija

Ekonomika ir galvenā pamatnozare ikviens valsts sekmīgai un veselīgai pastāvēšanai un darbībai. Jebkāda veida krize liekāties visspirms rada kaitējumu tieši ekonomikai situācijai, un kolīdz tā paslītinās, sekas izjūt gan pārējās nozares, gan arī valsts iedzīvotāji. Latvijas ekonomikas stāvoklis nekad nav bijis spožs, bet kara Ukrainā radītās sekas to padarijušas vēl trauslāku un neaizsargātāku. Uz sarunu aicinājumā ekonomikas ministra padomnieku komunitācijas jautājumos ROLANDU PĒTERSONU, lai noskaidrotu, kādas sekas karadarbība Ukrainā ir atstājusi uz Latviju.

— Karš Ukrainā ir ietekmējis Latvijas ekonomisko stāvokli?

— Precīzi skaitli nav iespējams nosaukt, taču skaidrs, ka šī ietekme gan uz Latviju, gan Eiropas Savienību (ES) ir milzīga. Pirmkārt, ieviesto sankciju dēļ ir pamatīgi cietis Latvijas eksports uz Krieviju un Krievijas preču imports uz Latviju. Otrkārt, atskoties no Krievijas energoresursiem ES un Latvija ir piedzīvojušas ievērojamu energoresursu cenu kāpumu un to izraisītu inflācijas lēcieni kopumā. Šīs inflācijas leciens ir piespiedis Eiropas Centrālo banku strauji kāpīnāt kreditu bāzes procentu likmes, lai caur "dārgāku naudu" panāktu ekonomikas bremzēšanu un cenu samazināšanos. Rezultāts ir stagnācija vai pat neliels iekšzemes kopprodukta (IKP) kritums gan Latvijā, gan citās Eiropas valstis, kas ir Latvijas lielākais eksporta tirgus. Treškārt, Latvija ir spiesta strauji audzēt savu militāro kapacitāti, kam gadā aiziet simtiem miljonu euro, kurus mierīgos apstākļos varētu novirzīt citām vajadzībām.

— Karadarbība veicina virķini faktoru, kas ietekmē valsts ekonomiku...

— Saeima 9. decembrī pieņema likumu "Par valsts budžetu 2024. gadam un budžetu ietvaru 2024., 2025. un 2026. gadam", kas aizsardzības nozarei 2024. gadā paredz piešķirt 1 128 380 620 miljonus euro jeb 2,4 % no Latvijas IKP. Līdz ar 2024. gada valsts budžeta pieņemšanu ir noteikts, ka aizsardzības nozares budžets

Rolands Pētersons norāda — Latvijā neizmantojis darbaspēka resursi ir vairāk nekā 70 000, tāpēc Ekonomikas ministrija ir izstrādājusi visaptverošu Cīvēkkapitāla attīstības stratēģiju, kas būtiski mainīs līdzīnējo NVA piedāvāto apmācības sistēmu.

"Prognozējam, ka 2024. gadā pie labvēlikiem ārējiem apstākļiem, kā arī išteinojot ambiciozus pasākumus investīciju piesaistei un eksporta veicināšanai, ekonomikas izaugsme varētu paātrināties un IKP pieaugums varētu sasniegt vismaz 2–3 %."

tiks pakāpeniski palielināts — 2025. gadā tas sasniegs 2,5 % no valsts IKP, savukart 2026. gadā — 2,75 %, lai 2027. gadā sasniegtu nosprasto mērķi — 3 % no IKP.

Pērn Latvijas ekonomikas attīstību turpināja ietekmētē geopolitiskā situācija un nenoteikta pasaule, augstās cenas un aizdevumu procentu liknīju celšanās. 2023. gada trīs ceturksnīs iekšzemes kopprodukts Latvijā bija par 0,6 % mazāks nekā pirms gada. Apjomīgi samazinājums bija vērojams rāzojotās nozares, kas lielā mērā bija saistīts ar eksporta iespēju paslītināšanos.

Situācija ārējā vidē pērn nelabvēligi ietekmēja ārējo tirdzniecību — preču un pakalpojumu eksporta apjomī 2023. gada trīs ceturksnīs bija par 5,8 % mazāki nekā pirms gada. Nozaru griezumi bija vērojamas loti atšķirīgas attīstības tendences. Apjomīgi samazinājums pērn bija vērojams rāzojotās nozares, kas lielā mērā bija saistīts ar eksporta iespēju paslītināšanos.

Inflāciju visbūtiskāk ietekmēja enerģēzīsu un pārtikas cenu kāpums pasaulē. 2022. gada decembrijā patēriņa cenas Latvijā bija ienākuši Latvijas darba tirgū. Pirmreizēji nodarbinātības atbalstu bija saņēmuši vairāk nekā 10 000 Ukrainas civiliedzīvotāju. Šie cilvēki bija saņēmuši konsultācijas par iespējām Latvijas darba tirgū, atbalstu no NVA un arī valodas apmācībām.

— Vai Latvijā, jūsuprāt, šobrid ir atrodams augsti kvalificēts darbaspēks?

— Pēc darba devēju organizāciju informācijas kvalificēta darbaspēka trūkums ir viena no būtiskākajām Latvijas tautsaimniecības ilgtermiņa problēmām. Pēc EM aprekiniem, tuvāko gadu laikā kopējais darba rukūtrūkums varētu sasniegt vismaz 200 000 personu. Galvenais iedzīvotāju skaita samazināšanās iemesls gan vidējā, gan ilgtermiņā būs sabiedrības novecošanās tendences. Būtiskākais iedzīvotāju skaita samazinājums prognozējams starp iedzīvotājiem darbspējas vecumā, līdz ar to demogrāfiskie procesi atstās jūtamu ietekmi uz darba tirgū.

Prognozējams, ka Latvijas ekspertētājiem, kuriem galvenais nojētais tirgus ir ES valsts, situācija uzlabosies un pieauga ārējais pieprasījums — preču un pakalpojumu eksporta apjomī 2024. gada varētu pieaugt par 1,9 % Latvijas ekonomikas konkurētspējai prieķīrociem parādītās balstoties uz tehnoloģiskiem faktoriem, rāzošanas efektivitātes uzlabošanu un inovācijām, mazākā mērā uz lētu darbaspēku un zemām resursu cenām, vidējā termiņā periodā Latvijas izaugsmes tempi potenciāli var sasniegt 4–5 % pieaugumu gadā.

— Cik daudz Ukrainas iedzīvotājau ir uzņemti Latvijā, un cik vēl esam spējīgi uzņemt?

— Nemot vērā, ka Latvija nevie nu Ukrainas iedzīvotāju pie sevis speciāli netur un pārveidošanās ir brīva, loti precīza informācija par to, cik Ukrainas iedzīvotāji atrodas Latvijā, nav zināms. PMLP dati liecina, ka pagaidu aizsardzības statusa sanemšanai pērn līdz 1. decembrim bija reģistrēti nedaudz vairāk nekā 46 000 Ukrainas iedzīvotāji. Savukārt Latvijas pašvaldības bija reģistrēti 32 927 Ukrainas iedzīvotāji, kuri aktīvi vērsīsies pēc palīdzības.

Ukrainas bēgļu plūsmu pērn saglabājās mērena un stabila, un vidēji mēnesī no jauna ieradās 700–800 Ukrainas iedzīvotāju. Skaidrs, ka saglabājoties esošajai plūsmas

intensitātei, lielām problēmām nevajadzētu būt. Jāpēn arī vērā, ka situācijā, ka lielākā Ukrainas daļa tomēr ir tās likumīgās valdības kontrole, šī plūsmu ir atgriezenīska — daudz ukraini beigļi kādā brīdi atrod iespēju atgriezties savā valstī.

— Izvērtējet pašreizējo Ukrainas pilsoņu nodarbinātības līmeni?

— Pēc Nodarbinātības valsts

agēntūras informācijas līdz šī

gada janvāri

vidum vairāk nekā

pirms gada.

2023. gadā patēriņa

cenas stabilizējās, katru mēnesi

sarūket, salīdzinot ar iepriekšējā

gada atbilstošo mēnesi, — no

21,5 % 2023. gada sākumā līdz 10,0 % novembrī; gada vidējā inflācija novembrī bija 10,6 %. Ari turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulei, būs vērojams arī pākārtotā ietekme uz rāzošiecas preču un pakalpojumu cenām.

— Prognozējam, ka 2024. gadā pie labvēlikiem ārējiem apstākļiem, kā arī išteinojot ambiciozus pasākumus investīciju piesaistei un eksporta veicināšanai, ekonomikas izaugsme varētu paātrināties un IKP pieaugums varētu sasniegt vismaz 2–3 %.”

— Cik daudz Ukrainas iedzīvotājau ir uzņemti Latvijā, un cik vēl esam spējīgi uzņemt?

— Nemot vērā, ka Latvija nevie nu Ukrainas iedzīvotāju pie sevis speciāli netur un pārveidošanās ir brīva, loti precīza informācija par to, cik Ukrainas iedzīvotāji atrodas Latvijā, nav zināms. PMLP dati liecina, ka pagaidu aizsardzības statusa sanemšanai pērn līdz 1. decembrim bija reģistrēti nedaudz vairāk nekā 46 000 Ukrainas iedzīvotāji. Savukārt Latvijas pašvaldības bija reģistrēti 32 927 Ukrainas iedzīvotāji, kuri aktīvi vērsīsies pēc palīdzības.

Ukrainas bēgļu plūsmu pērn saglabājās mērena un stabila, un vidēji mēnesī no jauna ieradās 700–800 Ukrainas iedzīvotāju. Skaidrs, ka saglabājoties esošajai plūsmas

intensitātei, lielām problēmām nevajadzētu būt. Jāpēn arī vērā, ka situācijā, ka lielākā Ukrainas daļa tomēr ir tās likumīgās valdības kontrole, šī plūsmu ir atgriezenīska — daudz ukraini beigļi kādā brīdi atrod iespēju atgriezties savā valstī.

— Izvērtējet pašreizējo

Ukrainas pilsoņu nodarbinātības līmeni?

— Pēc Nodarbinātības valsts

agēntūras informācijas līdz šī

gada janvāri

vidum vairāk nekā

pirms gada.

2023. gadā patēriņa

cenas stabilizējās, katru mēnesi

sarūket, salīdzinot ar iepriekšējā

gada atbilstošo mēnesi, — no

21,5 % 2023. gada sākumā līdz 10,0 % novembrī; gada vidējā inflācija novembrī bija 10,6 %. Ari turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulei, būs vērojams arī pākārtotā ietekme uz rāzošiecas preču un pakalpojumu cenām.

— Prognozējam, ka 2024. gadā pie labvēlikiem ārējiem apstākļiem, kā arī išteinojot ambiciozus pasākumus investīciju piesaistei un eksporta veicināšanai, ekonomikas izaugsme varētu paātrināties un IKP pieaugums varētu sasniegt vismaz 2–3 %.”

— Cik daudz Ukrainas iedzīvotājau ir uzņemti Latvijā, un cik vēl esam spējīgi uzņemt?

— Nemot vērā, ka Latvija nevie

nu Ukrainas iedzīvotāju pie sevis

speciāli netur un pārveidošanās

ir brīva, loti precīza informācija

par to, cik Ukrainas iedzīvotāji

Izvirzītās sankcijas ietekmējušas uzņēmuma darbību

Uzņēmuma „BalticBlock“ līdzīpašnieks Andris Dombrovskis kopā ar darbiniekiem — Ukrainas pilsoņiem Aleksandru Cvetkovu un Aleksandru Ishchuk.

uzņēmuma izstrādājumiem ir ievērojami — pārīpaši vairāk nekā 1000 darbinieku nevar pateikt kādu slīktu vārdu — visi ir labi un zinoši speciālisti.

— Viena gīmene gandrīz pilnībā ir apguvusi latviesu valodu un izskatās, ka savu turpmāko dzīvi saista ar Latviju. Ciems, kurā gīmene dzīvoja, ir pilnībā izpostīts, tam pāri gājusi fronte. Savukārt otra gīmene ir ar bērnu pīrmesskolas vecumā, mazais apmeklē Sauleskalna bērnudārzu un arī loti labi jau runā latviski. Ir gaidāms gīmenes pieaugums, šie cilvēki ir loti draudzīgi. Cēnāsies vīnus nodarbināt un palīdzēt, par visiem darbiniekiem varam teikt tikai labāko. „BalticBlock“ kā uzņēmums ir ziedojs apmēram 50 000 euro — no kura sākuma ik mēnesi ieskatījām līdzekļus organizācijām, piemēram, „Sarkanajā Krustā“ un citām. Pagājušais gads uzņēmumam bija grūts, tāpēc nācās pārtraukt ziedošanu, — neslēpj „BalticBlock“ līdzīpašnieks.

Vaicāts, vai ir atrasti kādi risinājumi, kas palīdzētu uzņēmumi par iespējas apstākļiem ievērojamiem pārīpaši vairāk nekā 1000 darbinieku? — Viena gīmene gandrīz pilnībā ir apguvusi latviesu valodu un izskatās, ka savu turpmāko dzīvi saista ar Latviju. Ciems, kurā gīmene dzīvoja, ir pilnībā izpostīts, tam pāri gājusi fronte. Savukārt otra gīmene ir ar bērnu pīrmesskolas vecumā, mazais apmeklē Sauleskalna bērnudārzu un arī loti labi jau runā latviski. Ir gaidāms gīmenes pieaugums, šie cilvēki ir loti draudzīgi. Cēnāsies vīnus nodarbināt un palīdzēt, par visiem darbiniekiem varam teikt tikai labāko. „BalticBlock“ kā uzņēmums ir ziedojs apmēram 50 000 euro — no kura sākuma ik mēnesi ieskatījām līdzekļus organizācijām, piemēram, „Sarkanajā Krustā“ un citām. Pagājušais gads uzņēmumam bija grūts, tāpēc nācās pārtraukt ziedošanu, — neslēpj „BalticBlock“ līdzīpašnieks.

VIEDOKLIS

Veiksmīgas ukraiņu adaptācijas priekšnosītei ir atbalsts un palīdzība, ko sniedz Madonas novada iestādes un organizācijas.

Veiksmīgi iedzīvojusies

JŪLIJA LOZOVAYA, Ukrainas pilsonse, dzīvo Cēsīnē:

— Agrāk dzīvoju Ukrainā, Harkovas apgabalā. Mana dzīvesvietā atrodas netā